

10. Langacker R. W. Foundations of Cognitive Grammar: Theoretical Prerequisites / R. W. Langacker. – Stanford: Stanford University Press, 1987. – V.1. – 516 p.
11. Stockwell P. Cognitive Poetics. An Introduction / P. Stockwell. – L.; N.Y.: Routledge, 2002. – 203 p.
12. Talmy L. Toward a Cognitive Semantics [Електронний ресурс]. V. 1 – The MIT Press. – 2000. – 565 p. – Режим доступу: <http://wings.buffalo.edu/linguistics/people/faculty/talmy/talmyweb/TCS.html>
13. Taylor J. R. Cognitive Grammar / J. R. Taylor. – Oxford: Oxford University Press, 2002. – 640 p.
14. Tsur R. Metaphor and figure-ground relationship: comparisons from poetry, music, and the visual arts / R. Tsur // Cognitive poetics: Goals, gains, and gaps / [Ed. by y Geert Brone, Jeroen Vandaele]. – Berlin, N.Y.: Mouton de Gruyter. – P. 237–278.
15. van Peer W. Stylistics and Psychology / W. van Peer // Investigations of Foregrounding. – L. : Groom Helm, 1986. – 220 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- ATL:** The American Tradition in Literature / [Ed. By G. Perkins]. – N.Y.: Mc Crawhill, Inc, 1994. – 2115 с.
- Lowell PH:** Lowell A. Poems [Електронний ресурс]. – 101 p. – Режим доступу: http://www.poemhunter.com/ebooks/redir.asp?ebook=1406&filename=amy_lowell_2004_9.pdf.
- ОВАР:** The Oxford Book of American Poetry / [Ed. By David Lehman, John Brehm]. – Oxford, N.Y. : Oxford University Press, 2006. – 1132 p.
- РА:** The Postmoderns: The New American Poetry Revised / [Ed. by Donald Allen and George F. Butterick]. – N.Y.: Grove Weidenfeld, 1982. – 436 p.

Мосийчук А. *Лингвокогнитивные особенности синтаксического выдвигания в текстах современной американской поэзии.*

В статье освещается лингвокогнитивная природа синтаксически выдвинутых элементов современных поэтических текстов, привлекающая внимание читателя из-за особенностей собственной формальной организации. Лингвокогнитивным инструментом синтаксического выдвигания является принцип фигуры и фона, в терминах которых объясняется специфика восприятия и интерпретации читателем синтаксических конструкций стиха.

Ключевые слова: синтаксическая конструкция, синтаксическое выдвигания, фигура, фон, поэтический текст.

Mosiychuk A. *Lingvo-Cognitive Peculiarities of Syntactic Foregrounding in Modern American Poetic Texts.*

The article highlights the cognitive nature syntactically foregrounded elements of modern American poetic texts that draw the reader's attention because of the peculiarities of its own formal organization. Cognitive tool of syntactic foregrounding is the principle of figure and ground, which is explained in terms of the specificity of perception and interpretation of the syntax line.

Key words: syntactic construction, syntactic foregrounding, figure, ground, poetic text.

Марина Плоткіна, Олена Землякова
(Полтава, Харків)

УДК 81'367.335

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМУНІКАТИВНОГО ДИНАМІЗМУ В СКЛАДНОМУ РЕЧЕННІ

Статтю присвячено дослідженню складного речення як поля реалізації комунікативного динамізму. Продемонстровано також, що воно водночас є площиною для розгортання функціональної перспективи.

Ключові слова: складне речення, безпосередній релевантний ситуативний контекст, комунікативний динамізм, дистрибутивне поле.

Безпосередній релевантний ситуативний контекст відповідно до теорії Я. Фірбаса представлений як відтинок дискурсу, що дорівнює декільком реченням, одному реченню, клаузі, якщо того вимагає ситуація. Природа складного речення дає змогу розглядати його як

площину розгортання функціональної перспективи речення (англ. FSP), оскільки відмітною рисою зазначених синтаксичних одиниць є їхня значна довжина, підтвердженням чого є реченнєві утворення у романах Дж. Остін, котрі складають корпус досліджуваного матеріалу. До цього можна також додати розгалуженість таких утворень, яка проявляється у наявності великої кількості підрядних клауз, що в деяких випадках сприяє уповільненню сприйняття такої громіздкої конструкції. Крім того, виділена нами в романах письменниці парадигма складного речення (складносурядне речення, складнопідрядне речення, складне речення зі змішаним зв'язком, підтипами котрого є власне складне речення зі змішаним зв'язком, період, складне речення з компонентом, вираженим прямою мовою) має своєю найвищою ланкою складне синтаксичне ціле (далі ССЦ).

Представлена розвідка має на *мети* дослідження функціональних характеристик складного речення в романах Дж. Остін та передбачає вирішення таких *завдань*: визначити структурний та семантичний склад дистрибутивного поля та з'ясувати природу складного речення як дистрибутивного поля реалізації комунікативного динамізму та площини розгортання функціональної перспективи речення.

Об'єктом дослідження обрані складні речення в романах Дж. Остін, *предметом* – їхні функціональні характеристики.

FSP певною мірою є інтенцією автора в будь-якому реченні. З цим поняттям безпосередньо пов'язане поняття комунікативного динамізму, яке ми тлумачимо як “інформативну цінність”, “важливість” повідомлення. Комунікативний динамізм є рушійною силою розвитку комунікації: елемент речення, що відіграє у його межах найважливішу роль, тобто інформативно виявляється найвагомішим, є носієм найвищого ступеня комунікативного динамізму, завершенням комунікації.

Дистрибутивним полем для реалізації комунікативного динамізму виступає безпосередній релевантний ситуативний контекст. Таке дистрибутивне поле (англ. DF), у свою чергу, є ієрархічною системою, що передбачає існування певних взаємопідпорядкованих рівнів (англ. DS): складного речення (в окремих випадках декількох речень або ССЦ) та його клауз.

Ця ідея є співзвучною з ідеєю кількаступеневого актуального членування поширеного речення. На першому ступені розглядається бінарне членування: поділ речення на тему і рему; на другому ступені у складі теми або реми визначається найвагоміший з інформативного боку елемент, тобто тема 2 чи рема 2 [2, с. 5; 5, с. 445; 6, с. 14]. Цілком правомірним, на нашу думку, є запровадження такого способу членування і стосовно складного речення з тією різницею, що при початковому поділі ми виокремлюємо певні блоки, кількість яких залежить від структури складного речення [7, с. 3]. Це, перш за все, стосується складного речення зі змішаним зв'язком як поліпредикативної конструкції, що містить більше двох предикативних одиниць, напр.:

1) *Elizabeth had been a good deal disappointed in not finding a letter from Jane on their first arrival at Lambton; and this disappointment had been renewed on each of the mornings that had now been spent there; but on the third her repining was over, and their sister justified by the receipt of two letters from her at once, on one of which was marked that it had been missent anywhere* (P/P, p. 208).

Представлене реченнєве утворення становить DF для реалізації комунікативного динамізму та, відповідно, розгортання FSP. Ми вважаємо, що існує декілька варіантів виділення DS у складі DF.

Отже, у першому випадку можна говорити про 4 DS у його складі: DS 1 [*Elizabeth had been a good deal disappointed in not finding a letter from Jane on their first arrival at Lambton*]; DS 2 [*and this disappointment had been renewed on each of the mornings that had now been spent there*]; DS 3 [*but on the third her repining was over*], DS 4 [*and their sister justified by the receipt of two letters from her at once, on one of which was marked that it had been missent anywhere*].

Другий варіант поділу передбачає наявність 3 блоків: DS 1 [*Elizabeth had been a good deal disappointed in not finding a letter from Jane on their first arrival at Lambton*]; DS 2 [*and*

this disappointment had been renewed on each of the mornings that had now been spent there]; 3. DS 3 [*but on the third her repining was over, and their sister justified by the receipt of two letters from her at once, on one of which was marked that it had been missent anywhere*].

Але вживання єднального сполучника *and* для поєднання сурядних клауз, якими є DS 1 та DS 2, уможливило також третій варіант поділу: DS 1 [*Elizabeth had been a good deal disappointed in not finding a letter from Jane on their first arrival at Lambton; and this disappointment had been renewed on each of the mornings that had now been spent there*]; DS 2 [*but on the third her repining was over, and their sister justified by the receipt of two letters from her at once, on one of which was marked that it had been missent anywhere*].

Кожен варіант виділення компонентів FSP налічуватиме різну кількість тем, рем та перехідних елементів при початковому поділі, що призведе до того, що речення з однією FSP має виражати одну істину, а те саме речення з іншою FSP – іншу. Це питання, що порушувалося в лінгвістичній літературі, стосовно актуального членування речення [3, с. 19], відповідно, є закономірним і по відношенню до FSP як його термінологічного синоніма.

Але, з іншого боку, це складне речення зі змішаним зв'язком є комбінацією складносурядного речення DS 1 – DS 3 та складнопідрядного речення DS 4. Як відомо, складносурядне речення становить поєднання відносно самостійних комунікативних одиниць, кожна з яких характеризується можливістю виділення компонентів актуального членування (за І. П. Распоповим), тобто компонентів FSP, у термінах теорії функціональної перспективи речення, що не перехреснюються та не збігаються із жодним із компонентів актуального членування іншої комунікативної одиниці, хоч вони поєднуються одна з одною тими чи іншими семантико-синтаксичними відносинами [4, с. 89]. Отже, перший варіант виділення DS видається найлогічнішим у випадку речення (1).

Поняття комунікативного динамізму речення безпосередньо пов'язане із поняттям динамізму семантичної функції. Термін “динамічний” уживається по відношенню до значення, яке розглядається в потоці комунікації за певних умов та є активним учасником розгортання комунікативної перспективи.

Існує два типи комунікативної перспективи, кожен із яких пов'язаний із такими варіантами динамічних функцій:

1. Set(ing) (укр. фон) Pr(esentation of Phenomenon) (укр. презентація явища) Ph(enomenon Presented) (укр. презентоване явище)
2. Set(ing) (укр. фон) B(earer of Quality) (укр. носій якості) Q(uality) (укр. якість) Sp(ecification) (укр. деталізатор) F(urther Specification) (укр. подальший деталізатор)

Кожна складова представляє динамічну семантичну функцію контекстуально-незалежних елементів речення. Вони репрезентовані в послідовності поступового зростання комунікативного динамізму. Перша шкала є шкалою презентації (англ. Presentation Scale), друга – шкалою якості (англ. Quality Scale). Вони відображають інтерпретативне, а не лінійне ранжування [8, с. 66 – 67].

Представимо один із варіантів визначення комунікативного динамізму досліджуваного речення (1) з урахуванням теоретичних положень теорії FSP:

DS 1 [*Elizabeth (B, d, Th) had (+ , TrPr) been (+, TrPr; AofQ, Tr) a good deal disappointed (Q, Rh) in not finding a letter from Jane on their first arrival at Lambton (Sp, Q, RhPr)**]; DS 2 [*and (TrPro) this disappointment (B, d, Th) had (+, TrPr) been (+, TrPr; AofQ, Tr) renewed (Q, Tr) on each of the mornings (Sp, Rh) that had now been spent there (FSp, RhPr)***]; DS 3 [*but (TrPro) on the third (Set, Th) her repining (B, d, Th) was (+, TrPr; AofQ, Tr) over (Q, Tr), and (TrPro) their sister (B, d, Th) justified (+, TrPr; Q, Rh) by the receipt of two letters from her at once (Sp, Rh), on one of which was marked that it had been missent anywhere (FSp, RhPr)****].

Можливим є також подальше виділення компонентів FSP у межах (Sp, Q, RhPr)*, (FSp, RhPr)** , (FSp, RhPr)*** та (Sp, RhPr)****:

* *in not finding a letter from Jane (Sp, Rh) on their first arrival at Lambton (Sp, RhPr);*

** *that* (B, d, Th) *had* (+, TrPr) *now* (TrPro) *been* (+, TrPr; Q, Tr) *spent* (Q, Rh) *there* (Sp, RhPr);

*** *on one of which* (B, d, Th) *was* (+, TrPr; AofQ) *marked* (+, TrPr; Q, Rh) *that it had been missent anywhere* (Sp, RhPr)***;

**** *that* (TrPro) *it* (B, d, Th) *had* (+, TrPr) *been* (+, TrPr; Q, Tr) *missent* (Q, Rh) *anywhere* (Sp, RhPr).

Складні речення звичайно вводяться в потік мовлення контекстуально залежними елементами, які відступають на задній план та мають низький ступінь комунікативного динамізму. Цей момент, на нашу думку, також стосується і клауз, тому що в їхніх межах процес виділення відбувається до ідентифікації семантичних ролей останнього з елементів, котрі входять до їх складу. В аналізованому реченні контекстуально залежними є тематичні елементи *Elizabeth* (B, d, Th), *this disappointment* (B, d, Th), *her repining* (B, d, Th).

За таких обставин контекстуальна залежність елемента має тенденцію до нейтралізації його динамічної семантичної функції та перенесення й переведення його до рангу фона. Тільки контекстуальна залежність таких елементів зумовлює їхній низький комунікативний динамізм порівняно із контекстуально незалежними елементами.

Отже, найвищим ступенем комунікативного динамізму позначені ті елементи кожного DS, які локалізовані у фінальній позиції *on their first arrival at Lambton* (Sp, RhPr), *there* (Sp, RhPr) та *anywhere* (Sp, RhPr). Вони є носіями нової інформації та точками, у напрямі яких відбувається розгортання комунікативного динамізму та з якими пов'язана реалізація авторської інтенції, FSP, закладеної в усьому реченні. Узявши до уваги те, що деталізатори (Sp) DS 1, DS 2 та DS 3 за своїм характером є локативами, можемо зробити висновок про те, що авторським наміром у даному реченні було акцентувати увагу не стільки на події, відчуттях та емоціях героїв, котрі брали в ній участь, скільки на тому місці, з яким пов'язані згадані події та герої.

Найвищий ступінь комунікативного динамізму деталізаторів DS 1 та DS 2 є показником їх контекстуальної незалежності. У цьому випадку вони проявляють себе як носії комунікативного динамізму, які найбільше просувають процес комунікації порівняно з іншими контекстуально залежними та контекстуально незалежними елементами в межах того DS, до якого вони належать. *Anywhere* (Sp, RhPr), у свою чергу, є останнім незалежним від контексту елементом не тільки DS 3, а й усього речення, тому ми можемо говорити про виконання ним функції завершення комунікації в межах даного безпосереднього релевантного ситуативного контексту. Крім того, завдяки своїй позиції він є тим елементом, у напрямі котрого розгортається FSP.

Раніше йшлося про складне речення з традиційним пунктуаційним оформленням, тобто маркуванням кінця речення за допомогою крапки. Але до парадигми складного речення в романах Дж. Остін ми відносимо також ССЦ – синтаксичні одиниці, цілісність яких не відмічена пунктуаційно: вони можуть охоплювати декілька окремих реченнєвих утворень, як простих, так і складних.

Представимо семантичний та комунікативний аспекти функціонування саме таких ССЦ, які є певною мірою авторською рисою на рівні синтаксису з огляду на їхню структурну своєрідність. При початковому виділенні DS у реченнях (2) та (3) виявляється три DS, у кожному з яких послідовно виокремлюємо тему та нетему, що складається з перехідного елемента та реми:

2) DS 1 [*They* (B, d, Th) *were* (+, TrPr; AofQ, Tr) *visited* (+, TrPr; Q, Rh) *on their first settling* (Sp, Rh) *by almost all their relations and friends* (FSp, RhPr)]. DS 2 [*Mrs. Ferrars* (B, d, Th) *came* (+, TrPr; Q, Tr) *to inspect* (+, TrPr; Q, Rh) *the happiness* (Sp, Rh) *which she was almost ashamed of having authorized* (FSp, RhPr)*], DS 3 [*and* (TrPro) *even* (TrPr) *the Dashwoods* (B, d, Th) *were* (+, TrPr; Aof Q, Tr) *at the expense of a journey from Sussex* (Sp, Q, Rh) *to do them honour* (FSp, RhPr)**] (S/S, p. 368).

3) DS 1 [*He* (B, d, Th) *had* (+, TrPr) *been* (+, TrPr, AofQ, Tr) *most warmly* (TrPr) *attached* (Sp, Q, Rh) *to her* (FSp, RhPr), *and* (TrPro) *had* (+, TrPr) *never* (TrPr) *seen* (+, TrPr; Q, Rh) *a woman* (Sp, Rh) *since whom he thought her equal* (Sp, RhPr)***; DS 2 [*but* (TrPro), *except from some natural sensation of curiosity* (Set, Th), *he* (B, d, Th) *had* (+, TrPr; Q, Tr) *no desire* (Sp, Th) *of meeting her again* (FSp, RhPr)****]. DS 3 [*Her power with him* (B, d, Th) *was* (+, TrPr, AofQ, Tr) *gone* (+, TrPr; Q, Rh) *for ever* (Sp, RhPr)] (P, p. 60).

Крім того, певні компоненти DS 2 (2), DS 1 та DS 2 (3) потребують додаткового членування компонентів, яке відбувається у такий спосіб:

*which (Set, Th) *she* (B, d, Th) *was* (+, TrPr; AofQ, Tr) *almost* (TrPr) *ashamed* (+, TrPr; Q, Rh) *of having authorized* (Sp, RhPr)*****;

** *to do* (+, TrPr; Q, Tr) *them* (Sp, Rh) *honour* (FSp, RhPr);

*** *since* (TrPr) *whom* (Set, Th) *he* (B, d, Th) *thought* (+, Tr, Pr; Q, Tr) *her* (Sp, Q, Rh) *equal* (FSp, RhPr);

**** *of meeting* (+, TrPr; Q, Tr) *her* (Sp, Rh) *again* (FSp, RhPr);

***** *of having* (+, TrPr, AofQ, Tr) *authorized* (Sp, Q, RhPr).

ССЦ (2) становить комбінацію простого та складного речень зі змішаним зв'язком, друге з яких містить інформацію, яка доповнює перше. На комунікативному рівні рема простого речення *by almost all their relations and friends* співвідноситься з темами DS 2 *Mrs. Ferrars* та DS 3 *the Dashwoods*. Тематизація реми, що відбувається в цьому випадку, сприяє зміцненню зв'язку всередині ССЦ. Якщо, наприклад, розглядати просте речення як тему ССЦ, а складне речення як його рему, то носієм нової, важливішої інформації виявляється саме останнє. Це дає нам підстави стверджувати, що розгортання FSP усієї одиниці відбувається в бік останнього елемента складного речення *to do them honour* (FSp, RhPr), який є носієм найвищого ступеня комунікативного динамізму.

Структура ССЦ (3) є “віддзеркаленням” попереднього речення (2). Основна інформація подана авторкою у складному реченні зі змішаним зв'язком, просте речення представляє своєрідний висновок, який, на наш погляд, виявляється реалізацією її задуму. Зв'язок між ними відбувається на лексичному рівні за допомогою займенників. Як і в прикладі (2), перше речення виконує функцію теми, тобто вводить ССЦ до комунікації, а найважливіша інформація міститься у другому реченні. Для Дж. Остін було вкрай важливо підкреслити, що попри теплі почуття, які герой мав до героїні, її влада над ним закінчилася *назавжди*. Саме цей момент підкреслено живанням прислівника у фінальній, найсильнішій у комунікативному плані позиції *for ever* (Sp, RhPr).

На увагу заслуговує також унікальність представлення ССЦ роману “Emma” як показник своєрідності стилю письменниці. Синтаксичні одиниці, що є бінарними конструкціями, зв'язок котрих графічно виділений за допомогою тире, на комунікативному рівні мають аналогічну репрезентацію, що й приклади (1), (2). Єдина різниця полягає в тому, що іноді просте речення заміщується складним, але це лише структурна відзнака, яка не впливає на визначення FSP ССЦ.

З огляду на те, що ми виділяємо оригінальні риси ССЦ роману “Emma”, нам видається доречною в цьому контексті демонстрація реченневої конструкції в романі, кількість конститuentів якої сягає вісьми (4), тобто поліномного фрагмента дискурсу [1, с. 55], оскільки для інших романів така форма подання зазначеної синтаксичної одиниці не є характерною. Ці конституенти на функціональному рівні є DS речення (4), кількість яких становить десять:

4) DS 1 [*Every thing* (B, d, Th) *turns* (+, TrPr; Q, Tr) *out* (Q, Tr) *for his good* (Sp, Q, RhPr)]. – DS 2 [*He* (B, d, Th) *meets* (+, TrPr; Q, Tr) *with a young woman* (Sp, Q, Rh) *at a watering-place* (FSp, RhPr), *gains* (+, TrPr; Q, Tr) *her affection* (Sp, Q, Rh), *cannot* (TrPr) *even* (TrPr) *weary* (+, TrPr; Q, Tr) *her* (Sp, Q, Rh) *by negligent treatment* (Sp, Q, RhPr)] – DS 3 [*and* (TrPro) *had* (+, TrPr) *he and all his family* (B, d, Th) *sought* (+, TrPr; Q, Tr) *round the world* (Sp, Q, Rh) *for a perfect wife for him* (FSp, Q, RhPr), *they* (B, d, Th) *could not* (+, TrPr, Neg) *have*

(+, TrPr) *found* (+, TrPr; Q, Tr) *her* (Sp, Q, Rh) *superior* (FSp, RhPr).] – DS 4 [*His aunt* (B, d, Th) *is* (+ TrPr, AofQ, Tr) *in the way* (Q, RhPr)]. – DS 5 [*His* (Set, Th) *aunt* (B, d, Th) *dies* (+, TrPr, Q, Rh). – DF 6 [*He* (B, d, Th) *has* (+ TrPr) *only* (TrPr) *to speak* (Sp, RhPr). – DS 7 [*His friends* (B, d, Th) *are* (+, TrPr; Aof Q, Tr) *eager* (Sp, Q, Rh) *to promote his happiness* (FSp, Q, RhPr).] – DS 8 [*He* (B, d, Th) *has* (+, TrPr) *used* (+, TrPr, Q, Tr) *every body* (Sp, Q, Rh) *ill* (FSp, RhPr)] – DS 9 [*and* (TrPro) *they* (B, d, Th) *are* (+, TrPr, Aof Q, Tr) *all* (Sp, Q, Tr) *delighted* (Sp, Q, Rh) *to forgive him* (FSp, RhPr)]. – DS 10 [*He* (B, d, Th) *is* (+, TrPr; Aof Q, Tr) *a fortunate man* (Sp, Q, Rh) *indeed!* (FSp, RhPr)] (E, p. 324).

У цьому випадку ми спостерігаємо: по-перше, зростання комунікативного динамізму кожного DS у напрямі останнього незалежного елемента речення, яким є (FSp, RhPr), що виявляється рушійною силою розвитку комунікації, котра завершується в межах реми DS 10; по-друге, зважаючи на порядок компонентів FSP у кожному DS та кількість елементів між ними, можна говорити про те, що найвищою комунікативною напругою характеризується останнє DS; по-третє, розгортання FSP відбувається у напрямі останнього елемента DS 10 *a fortunate man* (Sp, Q, Rh) *indeed!* (FSp, RhPr). Отже, наміром письменниці в цьому складному реченні було підкреслити, що герой насправді є людиною, якій дуже щастить.

Зростання комунікативної напруги є засобом досягнення когерентності в межах зазначеного відрізка дискурсу (4) поряд із повтором теми *he* та пунктуаційним виділенням за допомогою тире.

Отже, комунікативний динамізм складного речення характеризується поетапним його визначенням у межах DS, кількість яких залежить від структури речення та зазвичай є співвідносною з кількістю блоків, з котрих складається речення. Розгортання FSP у межах DS та відповідно DF відбувається від елемента з найменшим ступенем комунікативного динамізму до елемента з його найвищим ступенем. Останній є точкою завершення комунікації.

Перспективи подальшого дослідження складного речення в романах Дж. Остін на функціональному рівні полягають у вивченні реченневих утворень, елементи яких вжиті в неканонічній позиції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лепетюха А.В. Тема-рематична ізопоія в монологічних і діалогічних єдностях (на матеріалі сучасної французької прози) : дис. ... кандидата філол. наук: спец. 10.02.05 “Романські мови” / Анастасія Вікторівна Лепетюха. – К., 2010. – 200 с.
2. Лешкова Н.В. Актуальне членування детермінантних складнопідрядних речень: автореф. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова”/ Н.В. Лешкова. – Донецьк, 2006. – 20 с.
3. Ломтев Т.П. Предложение и его грамматические категории / Тимофей Петрович Ломтев. – М. : Эдиториал УРСС, 2004. – 196[1]с.
4. Распопов И.П. Актуальное членение предложения (на материале простого повествования преимущественно в монологической речи) / Игорь Павлович Распопов. – Уфа, 1961. – 163 с.
5. Тестелец Я.Г. Введение в общий синтаксис / Яков Георгиевич Тестелец. – М. : Российск. гос. гуманит. ун-т, 2001. – 800 с.
6. Українська мова: енциклопедія / [ред. В.М. Русанівський]. – К.: Видавництво “Українська енциклопедія” ім. М.П. Бажана, 2004. – 822 с.
7. Уханов Г.П. Сложные полипредикативные предложения / Григорий Петрович Уханов. – Калинин : КГУ, 1981. – 88 с.
8. Firbas J. Functional Sentence Perspective in Written and Spoken Communication. – Cambridge, NY., Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, Sao Paulo: Cambridge University Press, 2006. – 239 p.

ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ

E – Austen Jane. *Emma*. – L.: Penguin Books, 1994. – 367 p.

P – Austen Jane. *Persuasion*. – L.: Penguin Books, 1994. – 254 p.

P/P – Austen Jane. *Pride and Prejudice*. – L.: Penguin Books, 1994. – 299 p.

S/S – Austen Jane. *Sense and Sensibility*. – L.: Penguin Books, 1994. – 374 p.

Плоткіна М., Землякова Е. Реализация коммуникативного динамизма в сложном предложении.

Статья посвящена исследованию сложного предложения как поля реализации коммуникативного динамизма. Показано также, что оно одновременно является плоскостью реализации функциональной перспективы.

Ключевые слова: сложное предложение, непосредственный релевантный ситуативный контекст, коммуникативный динамизм, дистрибутивное поле.

Plotkina M., Zemlyakova O. Communicative Dynamism in a Composite Sentence.

The article is devoted to investigation of composite sentence as the distributional field for realization of communicative dynamism. It is demonstrated that composite sentence is the plane for realization of functional sentence perspective.

Key words: composite sentence, immediate relevant situational context, communicative dynamism, distributional field.

Валентина Пономаренко, Анастасія Нестеренко
(Харків)

УДК 811.161.2'367.623

ПРЕФІКСАЛЬНІ ПРИКМЕТНИКИ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ КІЛЬКІСНОГО ВИЯВУ ОЗНАКИ: ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИКИ

У статті з'ясовано особливості словотвірної семантики префіксальних прикметників безвідносного ступенювання. Префіксальні лексеми зі значенням кількісної градації ознаки є менш поширеними, ніж суфіксальні, проте відзначаються розмаїттям семантичних нюансів, оскільки можуть передавати не лише надмірний вияв ознаки, але й недостатній, а також узагалі втрачати градаційну семантику під впливом контексту.

Ключові слова: прикметники безвідносного ступенювання, препозиційні форманти, семантика надмірності та недостатності, запозичені афікси, субстантивација.

Якісні прикметники української мови мають властивість передавати ознаку, яка може виявлятися неоднаковою мірою, тобто бути надмірною або недостатньою порівняно з нормою. На основі такого протиставлення в мові виокремилась лексико-граматична категорія кількісної градації ознаки (або безвідносної міри якості), яка базується на виділенні збільшеного (надмірного: *величезний* – надзвичайно великий за розмірами, кількістю; *задовгий* – довший, ніж звичайно) та зменшеного (недостатнього: *жовтуватий* – не зовсім жовтий; *синявий* – трохи синій) виявів ознаки порівняно з нормою (нейтральним, або помірним ступенем) [6, с. 5]. До ад'єктивів безвідносної міри якості часто зараховують прикметники суб'єктивної оцінки, які, передаючи ставлення мовця до дійсності, можуть мати додаткове значення інтенсивності вияву ознаки (*тонісінький* – дуже тонкий, *сивенький* – досить сивий) [5, с. 70].

Категорія кількісної градації ознаки формується з якісних ад'єктивів, утворених за допомогою низки суфіксів (рідше префіксів) із градаційною та інколи емоційно-оцінною семантикою (*складний* – *складенький*, *складнючий*, *складнуватий*, *надскладний*; *товстий* – *товстенький*, *товстенний*, *товстезний*, *товстелезний*, *товстуватий*, *претовстий*). У деяких випадках кількісний вияв ознаки може виражатися синтаксично: аналітичним способом за допомогою приєднання до прикметника кількісно-означального прислівника (*трохи складний*, *дуже радий*, *занадто гордий*, *досить холодний*, *винятково обережний*) або займенників *такий*, *який* (*такий чудовий*, *який розумний*).